

izvorno ime, v zbirnem izrazu za tiste metode in teorije, ki se raje kot s posameznimi pojavi (posamezno delo, posamezna branja (receptije)) ukvarjajo s tipi pojavov, pa imejmo pridevnik analitičen.

Privoščimo si za konec vrednostno oceno obeh knjig. *Slovenska kmečka povest* je taka, kot si predstavljamo, da naj poljudna literarnovedna knjiga bo: likovno privlačna, enostavna v izrazu, pregledna, informativna in uporabna tako, da je njena metoda eksplicitna in ponovljiva. Takša koristi tako učencu in študentu literature kot laičnemu ljubitelju žanra. *Povest* je znanstveno suhoparna, zgolj filološko uporabnost ji narekuje že prostor objave - Literarni leksikon -, ki zahteva sledenje vnaprej predpisanemu vzorcu. Je samo za poklicne stokovnjake.

Dr. Miran Hladnik je obljubil spisati še eno knjigo - *Slovensko zgodovinsko povest*. Po izkušnji s *Kmečko* jo z veliko željo čakamo.

Aleš Bjelčevič
Filozofska fakulteta
v Ljubljani

SLOVSTVENIH ZADEV KOMENTARJI

Jože Koruza: *Slovsstvene študije*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1991 (v resnici 1992); 335 strani

Končno je zagledala luč sveta že dolgo pričakovana in obetana knjiga razprav pokojnega profesorja za starejšo slovensko književnost na ljubljanski univerzi Jožeta Koruze (1935-1988). Njena podoba v ureditvi Jožeta Pogačnika nekoliko odstopa od profesorjeve volje, in sicer v smislu zbornika razprav, medtem ko je prvotni avtorski načrt bil v večji meri usmerjen h knjigi, kar pomeni, da bi posamične razprave bile kar najbolj organsko povezane v kontrapunktično celoto z jasno razvidnim osrednjim tokom igre menjav kontinuitete in diskontinuitete v stoletjih slovenskega slovstva, ki so navidezno molčeča stoletja slovenske literature. Urednik Pogačnik je z omenjenim odstopom od avtorjeve volje prevzel nase veliko odgovornost, toda videti je, da posthumna narava izdaje Koruzovih študij tak poseg vsaj do neke mere upravičuje, saj daje širši vpogled v profesorjevo literarnozgodovinsko delavnico. Velika pomanjkljivost pričujoče izdaje pa je Pogačnikova neobjava Koruzove bibliografije, ki je, kakor je slišati, narejena. Morda bi bil na mestu tudi kakšen obširnejši zapis o Koruzovem življenju in delu, ki bi sedaj že mogel presegati nekrološko skiciranje vrlin, saj ni računati, da bi kmalu izšla še kakšna knjiga razprav pokojnega profesorja; že ta je vse predolgo čakala izida. V mislih imam zapis, kakršnega je o Ivanu Grafenauerju v *Kratki zgodovini starejšega slovenskega slovstva* pripravil Bogo Grafenauer. Tega hvalevrednega opravila se bo treba čimprej lotiti.

Knjigo Koruzovih slovstvenih študij gre brati kot komentar k obstoječim zgodovinom starejšega slovenskega slovstva, predvsem h Kidričevi, Grafenauerjevi, dvema Pogačnikovima in Matičini, kajti profesorju žal ni bilo dano podati celovitega pogleda na deset molčečih stoletj slovenske literature (ki jih pa v takšni ali drugačni obliki pozna bolj ali manj vsaka evropska literarna zgodovina; tako npr. Italijani govorijo o desetih stoletjih molka pred Dantejem). Toda besedo "komentarji" je na tem mestu treba razumeti v humanističnem pomenu: pod takšnim naslovom so nekdanj izhajala temeljna dela, kakor npr. o Moskoviiji izpod peresa Žiga Herbersteina. Po faktografski natančnosti in zanesljivosti se more Koruza primerjati s tozadevno komaj dosegljivim Kidričem, hkrati pa je iz njegovih razprav zaznati celovitost koncepta, ki je soroden duhovno- in kulturnozgodovinskim širinam Ivana Grafenauerja (glede tega bi mogel navesti, da so profesorjeva predavanja, katerih prenekateri predel prepoznavam v knjigi, obiskovali tudi mnogi študentje zgodovine, in z njih niso odhajali nezadovolj(e)ni!); ob tem seveda ne izgublja izpred oči zavesti o posebni naravi slovstvene in literarne zgodovine (v tej zadevi je Grafenauerjev primanjkljaj enak Kidričevemu), ki jo sicer za starejše obdobje naše književnosti najbolj poudarja in utemeljuje Jože Pogačnik. Soočeni smo torej s fragmenti sinteze, ki je zelo blizu klasični, lahko rečemo tudi idealni uravnoteženosti; toda usoda je hotela, da iz vsega vsaj za sedaj še ni mogla nastati celota (sicer pa Slovani, kakor piše Prokopij iz Cezareje, ne verujejo v usodo in so zato barbari...). O konceptih je seveda moč diskutirati in disputirati, toda o resnosti in temeljiti natančnosti Koruzovega dela — kakor tudi o okusih — ne. Dandanes je to redka vrлина: v knjigah znanosti na Slovenskem kar gomazi napak, približnosti, netočnosti in mistifikacij; škoda le, da Koruzovo knjigo kazni sorazmerno veliko število

tiskarskih pomot, ki so v nasprotju z že kar prislovično natančnostjo pokojnega profesorja. Morda bi bilo v Koruzovi knjigi potrebno popraviti le trditev na strani 57., kjer se govori o Trubarjevi opustitvi gotice in prehodu na latinico: 1555. leta je Trubar prešel na humanistiko, kajti tudi fraktura je latinica in je izšla iz postkarolinških minuskul nebeneventanske provincience, le da se je po mnenju nekaterih — mednje je sodil med prvimi tudi Petrarca — sprevrgla in izpridila ter izrodila.

Koruzja je največ prispeval k osvetlitvi obdobja med protestantsko reformacijo in razsvetljenstvom; potem ko je Pogačnik načelno začel poudarjati celovitost fenomena, ki se mu reče slovenska literatura oz. slovensko slovstvo, in ko je Kmecl pokazal, kako teče razvoj določenih narativnih struktur organsko od "pridige do kriminalke", se pravi od 16. stoletja do našega časa vsaj nekako kontinuirano (to je treba razumeti takole: od 16. stoletja je tak razvoj izpričan in dokazljiv, hipotetično pa sega še mnogo dlje nazaj v srednji vek), je pokojni profesor tak razvoj uvideval tudi pri (avtorski) poeziji in dramatik, tako na vseslovenski kot na pokrajinski (koroški) in avtorski (Dev) ravni. Hkrati ne gre prezreti niti njegovih prispevkov k reševanju vprašanja kontinuitete slovenskega slovstva v srednjem veku.

Vidimo torej, da se je Koruzja posvetil predvsem najvznemirljivejšim in najtežavnjšim, vse do danes najmanj osvetljenim problemom starejšega slovstva pri nas; v tem moremo videti zavestno žrtev: nedvomno bi si bilo mogoče pridobiti pri nekaterih drugih segmentih in temah tega področja mnogo večjo odmevnost, morda bi se bilo moč prikopati do naravnost spektakularnih rezultatov. Pri poglavju o slovenskih humanistih bi se tako npr. bilo mogoče lotiti pri nas še skoraj deviške Herbersteinove avtobiografije (izšla v Karajanovi izdaji 1858 kot prvi zvezek zbirke *Fontes rerum Austriacum*); eksploatirati bi bilo moč tudi srednjeveško verzifikacijo v nemščini, kakor npr. Jožefa Lambergova verzno avtobiografijo, ki jo prinaša Valvasor v 9. knjigi svoje *Slave*; po temeljitem Reispovem pretresu življenja in dela J.V. Valvasorja bi se mogli tega kompleksa lotiti tudi slovstveni zgodovinarji, hermenevtiki in tudi teoretiki z mnogo večjim uspehom, kot so se ga doslej; mogoče bi se bilo lotiti tudi tujejezičnih kronik, ki govorijo o našem prostoru (Avstrijska rimana kronika Otokarja iz Guele, Unrest itd.), zapiskov (npr. Christoph von Theina), potopisov, fragmentov plemiške kulture (več kot 20 slovenskih verzov poslednjega minnesängerja Oswalda Wolkensteinskega, en verz Lichtensteinskega, Turjaški rokopis) itd., toda vse to je profesor prepustil tistim, ki iščejo lažjih poti, sam pa se je posvetil mnogo manj opaznim drobcem in ob njih pokazal na velika razvojna gibanja v naši literaturi in njih smisel (Kidriču se je ponekod izmaknil), zlasti kar zadeva avtorsko verzifikacijo poznobaročne dobe. pokazal je, ne kaj je v slovstveni zgodovini mogoče narediti, temveč kaj je v nji vsemu navkljub mogoče narediti, in to ob marsikdaj kolikostno zelo skromnem gradivu.

Ob tem pa je nedvomno užival: tekst, ki obravnava silno simpatično *Eno Lepo Peishem ad eniga Peianiga Moshajno Shene*, to jasno izpričuje (prim. str. 158). Omenjena verzifikacija je opisana s še posebej plemenito dobrodušnostjo, ki vse razume in ničesar ne zameri, pa hkrati z okusom, ki bi mu tudi Castiglionejev idealni Cortegiano kljub na moč kočljivi temi ne imel česa očitati. To pa je v slovstvenih zgodovinah na Slovenskem redko videna vrлина. Razvidno je tudi, da je imel profesor do svojega predmeta zdravo distanco: to nakazuje s posebnostmi v razpravljalnem jeziku, ki dosegajo vrednost stilemov. Vsekakor ni mislil, kot mnogokdo misli, namreč da je njegova stroka najvažnejša na svetu in da bi brez nje svet ne stal; to mu je omogočilo še posebej prodoren pogled na predmet, s katerim se mu je bilo dano ukvarjati. K takšnemu gledanju ga je najbrž napeljala usoda, ki ga je v različnih življenjskih časih zaposlila s kaj različnimi delovnimi področji in ga na koncu od sodobne dramatike pripeljala k starejšemu slovstvu.

Vsaka Koruzovih študij nosi pečat osebnosti; tudi to je v tekstih znanosti in o znanosti redka vrлина. Mnogi neuki ljudje jo imajo celo za slabost; nedvomno se bodo najbolj vneti, se reče zakrknjeni jezikovedi (izraz je, kakor je videti iz poslednjih številčk Slavistične revije, iz jezikovne kovačije samega Jožeta Toporišiča, kar pomeni, da nedvomno ustreza zaznamovanju problemov v jezikoslovlju) in jezikoznalci ob Koruzovi knjigi in njenih jezikovnih stilizacijah za glavé držali; toda če bi obveljala njih toga merila, bi se kaj kmalu izkazalo, da ni človeka, ki bi umel slovenski pisati ali govoriti, zato se na njih marnje ne gre ozirati. Bralec naj preprosto, kolikor najbolj more, sproščeno uživa v inteligentno napisanem tekstu znanosti in naj razmislija o pomenu stilnih markacij, ki jih je profesor posejal v svoje študije; to ga bo prej ali slej pripeljalo do še globljega dialoga z vedno znova vznemirjajočo Koruzovo mislijo. Tozadevno je treba vsakršno askezo že načeloma obsoditi kot stvari docela neprimerno in neustrezno.

Knjiga Koruzovih slovstvenih študij vsekakor po vsej širini odpira zahtevo po novi antologiji starejšega slovenskega slovstva; pomanjkljivosti doseglanjih so sedaj očitne.

In še o nečem govori tu obravnavano delo — o tem, kako ob odhodu nekaterih zazija praznina, po njih pa ostane molk (ne tišina!). Morda je res vsakdo zamenljiv, toda nenadomestljiv vsakdo ni. Že po definiciji bi vsak univerzitetni profesor najprej moral biti osebnost; Koruzja je to bil izben vsakega dvoma. Ne smemo pa pozabiti, da je šlo za čas, v katerem njegova stroka ni imela nobene perspektive zavoljo podvigov posrženje šole, ki je vse humanistične discipline odrinila na "smetišče zgodovine". Ampak to

reč je že banalno razkladati. Skrajna ogroženost stroke je Koruzo naravnost silila k znanstvenemu vzponu; to je bil edini mogoči odgovor na herostratske podvige šolske politike, ki je bila v resnici, ne zgolj metaforično politika.

Igor Grdina
Filozofska fakulteta
v Ljubljani

POSKUSNI SNOPIČ NOVEGA GOZDARSKEGA SLOVARJA

Igor Smolej (ur.): *Gozdarski slovar — Poskusni snopič*, Ljubljana: Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo, 1990, 47 str.

Leta 1990 je kot sad (v tej zvezi je morda bolje reči prirastek) dela Gozdarske terminološke komisije pri Zvezi društev inženirjev in tehnikov gozdarstva in lesarstva Slovenije izšel Poskusni snopič Gozdarskega slovarja (PS), ki predstavlja "terminološka in leksikografska načela za urejanje strokovnega izražanja v gozdarstvu", z njim pa bi komisija rada dobila "potrditev metodologije pri sestavljanju novega gozdarskega slovarja", kot je zapisal Marko Kmecl v uvodu z naslovom Gozdarsko terminološko delo in slovar (str. 7).

Gozdarsko terminološko komisijo je poleg predsednika Marka Kmecla sestavljalo še štirinajst sodelavcev. Štirje od njih so sodelovali od začetka dela komisije leta 1983, trije pa so bili slovenisti, od katerih sta bila leksikografska svetovalca profesorja Joža Meze (v letih 1983–1987) in Stane Suhadolnik (od leta 1984 dalje). Prizadevanja komisije so opisana podobno kot pri drugih izrazijskih slovarjih: tudi pri tem "zahtevnem strokovnem, povrhu pa še garaškem delu" so bili nosilci "posamezni entuziasti, veliki zagnanci", saj stroke same ne premorejo dovolj organiziranosti in potrebnega zanimanja.

Vedno znova žalostno je prebirati taka poročila o okoliščinah nastajanja izrazijskih slovarjev, saj v njih zaradi ponavljajoče se zgodbe lahko vidimo — izkušnja pač uči — tudi usode bodočih podobnih del. Opisovanje potrebnosti tovrstnih slovarjev za določeno stroko in za druge stroke (ter za splošno jezikovno kulturo in za slovenistiko) ne pomaga kaj dosti, saj se v ustanovah vse prerado ustavi ob nerazumevanju takih projektov ter pri potrebnih delavcih in pri denarju zanje. Tako smo res lahko zadovoljni, če izide sploh kaj — in potem se še sprašujemo, od kod se je vzelo.

V PS-ju je predstavljenih 181 gesel, ki so "obdelana po v sodobni leksikografski praksi uveljavljenih načelih", kot beremo v Navodilih za uporabo slovarja, ki jih je na str. 8-9 predstavil Stane Suhadolnik. Velik slovaropisni in tudi količinski napredek je viden v primerjavi z več kot dve desetletji starih Gozdarskim slovarjem Mirana Brinarja, ki se tedaj — leta 1970 — pač še ni mogel vzorovati po Slovarju slovenskega knjižnega jezika. In da bi bil končni izdelek čim boljši, naj na kratko navedem nekaj vprašanj, pomislekov in predlogov. (Pri pregledovanju natisnjene besedila sem si pomagal z računalniškimi vnosom PS-ja, ki mi ga je prijazno dovolil uporabiti urednik Igor Smolej.)

1. Nejasna je razlaga v geslu *spravilo*: 'transport poseka-cesta ali pomožnega skladišča'. Odgovor na vprašanje, ali naj bi tukajšnji vezaj nadomeščal predlog *do*, ne pomaga kaj prida, saj pušča vse preveč ugank.

2. Slovaropisni spodrsrljaj je nedosledno označevanje naglasne dvojnice v nedoločniku pri glagolih na *-iti -im*. Neuskklajeni sta geselski glavi *olúpiti in olupíti -im*, kar je samo zase dobro, in *lúpiti -im*, kjer ob nedoločniku manjka naglasna dvojnica *lúpiti*. Slabo je samo *cépiti -im* (ob nedoločniku manjka naglasna dvojnica *cepítiti*) in *trébíti -im* (manjka naglasna dvojnica *trebítiti* — zadnje tri oblike so v samostojnem geslu prikazane tudi s *se*), medtem ko je geselska glava *béliti in belítiti -im* s tega stališča spet zapisana ustrezno. Ostaja seveda še možnost, da gre za novo normiranje, ki se oddaljuje od SSKJ-ja (tako kot moramo pri *májiti -im* razumeti, da je zavestno izpuščena dvojnica *majítiti -im*), vendar pa različni rešitvi v geslih *lúpiti in olupíti* prej dajeta misliti na napako.

3. Iz zelo zgoščeno in brez primerov napisanih navodil za uporabo slovarja je težko razbrati pravo vrednost tako imenovanih glavnih in njim podrejenih sopomenk. Samo za primer: "Če je kateri izmed sinonimnih izrazov nestrokoven ali kako drugače neprimeren (zastarel, narečni, žargonski), pa se je zdelo vendarle potrebno sprejeti ga v slovar, ima ob sebi naveden samo nadrejeni sinonim (lahko tudi